

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 10. У Сомбору 31. Мая 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последнѣг, а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена е за оба Листа 4 фор. на годину.

Потреба васпитаня и средства за васпитавањѣ.

Свакидашнѣ искуство показуе, да се васпитанѣ човека едног, не може за неколико година произвести. Цели живот наш ест непрекидни течай образованя нашег. Не само у младости, него и у мушком узрасту, па и у самой старости дае се човеку прилика и начин, да може себе усавршавати. „Човек се учи до гроба,“ вели паметно стара пословица. И доиста, сва появљеня и догађаи, кои се около нас сбиваю, имаю силни уплив на нас и на наше станѣ и мишлѣнѣ, и Господ Бог по своим вечним и неиспитаним намерама и својом непостижимом премудрошћу у природи и у царству благодати непрестано васпитава род човечаски и упућуе га к савршенству.

Но о оваковом у обширном смислу узетом васпитаню, ми овде нећемо говорити, него ће предмет овог чланка нашег бити само васпитанѣ човека у добу нѣгове младости, уколико се то у дому родитељском, у цркви, и особито у народном училишту произвести може.

Да е васпитанѣ младежи необходимо нужно, уверићемо се из слѣдуюћих примера:

1. Погледајмо едно зрно пшенично! Сви знамо, да се у пѣму налази, на најчудесниј начин сакривена клица живота растинског, али да би се животна та снага из зрна извити и развити могла, нуждан е томе спољашњи уплив, нужна е светлост, топлота, ваздух и влага, кое чине, да из зрна тог произиђе витка стабљика, која ће у своје време влатати, и плод принети. Исто тако успаване и притаяне снаге човечје могу се само благотворним упливом родитељске и васпитатељске

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

неге пробудити, оснажити, развити, и у своје време добре плодове приносити. Без те помоћи и неге, коју ми васпитанѣм називамо, не би се никако могао дух човечији развити, и напредовати.

2. Ни една животиња не долази на овај свет тако слаба и нејка, као што човек долази; и ни една животиња не потребује толико и тако дуго туђе помоћи за свој обстанак, као што потребује човек не само првих дана после рођења, него и за цело време свога дегиньства и прве младости. По у тој туђој помоћи, ако се она разумно и целисходно удеси, састоји се баш васпитавањѣ човечије; слѣдователно васпитањѣ је нужно и очевидно од велике користи.

3. Дрво кад из корена никне и израсте дивлѣ је, и без вештачке помоћи вртарове, остало би свагда тако, и приносило би опори и кржљави плод. Ако желимо, да га припитомимо и да нам укусно воће на њему роди, то га морамо од издавика чистити, накаламити и привезати за тачку, која ће му правац давати, куда на коју страну да расте. Исто је тако нужно да се и наклоностима и снагама човечијима јошт у најжњим дегиньства годинама добар правац даде, да се не би путена (плотска) природа човечија зарана тријем страсти обузела, и препречила развитак вишим моћима духа.

Нећемо рећи, да сваки васпитатељ мора свестно познавати своју радњу, и с доказима оправдати свој поступак. Било је и биће свагда родитеља, кои без уредног педагогичног знања децу своју ваљано васпитавају. Али при свем том знати ваља, да такви родитељи при одхрањивању свог деце, ипак сасвим без плана не поступају. Њихово собствено васпитањѣ; примери других ваљаних родитеља; преданье, које они од својих старијих примише; њихово родитељско чувство и љубав према деци, и напоследку милост Божија руководе их на овоме путу, и чувају да не погреше.

Природна средства за васпитавањѣ јесу : навика, пример, и наука.

Навика је прво средство, којим се на низком степену просвете налазећи се људи и народи, па и сва без разлике мала деца најлакше и најсгодније васпитавати могу. Ово средство употребити се може већ и код саме најманѣ напрсчади. Особито се навиком даде моћ волѣ на добро упутити; с тога у дужност сваког васпитатеља спада од свега што је зло, децу из ране младости чувати и одвикавати, а на добро при-

Увивавати. Искусство показује, да обичај доиста у нарав прелази, и да е рани уплив навике од највеће важности по цели будући живот сваког појединог човека.

Пример е друго велеважно средство за васпитавањѣ. Човек обично постане опакав, каква е околина у којој одрасте и у којој живи. Узрока томе наћићемо у моћи подражаваня, која е особито у добу детињства веома снажна. „Шта чине деца? Што виде отца, од матере, од старешина и од свештеника. Добри примери повлаче за собом добро владанѣ; ер люди се вѣhma угледају на дела, него на речи. Готово е немогућно, да међу самим ваљним и добродѣтелним людма изметне се неваљац едан. С тога нам ваља настојавати, да деца у својој околини све само добре и изврстне примере виђају, особито међу оцима мужевима, кои се за отличне и старије почитују. Дайте нам добре примере у моралном владаню, у побожности, у родољубю, у радности и штедљивости, у вршењу дужности, сви ви, кои се свештеницима, учительима старешинама и родителјима називате, пак ће нам деца наша, и сва простота наша наскоро добро васпитана, ваљна и у сваком погледу честита постати!

Уз навик у пример, употребити ваља као треће средство за васпитавањѣ и науку, и то од онога доба како почне дете мислити. Без науке данашњим даном нитко обстати неможе међу напредним и просвећеним людма. Наука е дакле данас исто тако, и јошт вѣhma, нуждна као и она два споменута средства за васпитавањѣ младежи. Само науком може дете до тога доћи да добро чини из сопственог уверења и увиђења, а не само зато што е таки обичај, и што тако и други чине.

Ако пазљиво проучимо поведственицу рода човечаског, а особито библичне повести, то ћемо увидити, да е и Господ Бог при васпитавању и усавршавању рода човечаскога у сва времена навик у пример и науку употребљавати дао по своме премудром промислу. У старом завету највише е употребљавана зарад васпитавања навика; ер люди онога времена бяху прости, и у детињству развитка свог. У животу старозаветних патријараха и пророка наилазимо ми и она два друга васпитатељна средства употребљѣна. Нови завет, имајући посла са зрелим човечаством, науком и добрим примерима люде к савршенству приводи, ал уз то употребљавала е и употребљавала црква Християнска и навик у зарад спасоносног васпитавања и усавршавања своих чеда. —

При домашем воспитаваню навика и примери главну улогу играю. У школи наука е на првом месту, а уз ню сдужени мораю бити добри обичаи или добар запит, и ваљани примери добри од стране учитеља, катихете, свештеника и школских старешина. То све трое кад е у реду и на свом месту, онад се тек од школе напати може, да ће нам ваљано деду васпитаванѣ најплодовитије. То е „благодат Божия“, коя надприродним начинем дѣйствуе на право християнско срце и на душу и коя се добри посредством св. тайна, молитве, поста и богоугодна живота.

Свако добро долази од бога, сваки брати дар долази од Отца небесног, па е тога и християнски воспитатель треба да се нашти бити свата у милости код бога и да настои како ће се благодатни у св. крштеню добивени живот у срцима питомаца подгревати и развивати. — Човек е без Божие благодатне помощи слабак и невяк, тако да га и сам разум — ова свест што е у себи имаде, — на странштинцу завести може, па зато потребуе он доиста у сваком послу добром, а особито у делу воспитаня, невидиме милости и благодати Божие, коя се у очевидним добрим послѣдствама своим често покажуе међу правим послѣдователяма Господа Исуса Христа.

У наше време глеком люди, кои се токорсе међу християнстве брое, забораваю на Бога и неће да знаю ни за какву вишу и надприродну помоћ Божию. Али Србски учители и родители нека не забаву елено овим назови мудрацима садашнѣхъ века, него нека у овом послу бога за савет питаю славноне мудраце Грече, кои ако и нису били християни, ипак су признавали, да човек само своим снагом не може бити ни доводителан, ни мудар, ни сречан, него да му е за све то покрай доброг воспитаня, нуждна још и невидима Божия помоћ. Тако е учно безсмртни онаи мудраци и мученици за истину Сократ. А Сократов ученик Платон пише ово: „Добродетель не долази од народа, нити се она дае сасвим од люди прияти и научити, него она долази людма, кои ю имаю, од „Божие милости“ и на другом месту вели он: „Знай да сваки кон е поломудрен и добар, то е тек Божие милосту и помоћу поставо.“

— Истина, да може човек бити добар и нека добра дела чинити и сам по својој нарави, али искра истине правде и поштења брзо се угаси у срцу сваког оног, који се на сопствену снагу узда, а на Бога заборавља и његову помоћ презире. Доиста дакле у свачему па и особито у делу васпитанја ваља нам вѣровати и пред очима имати оно, што нам свештеник на крају сваке св. литургије напoминѣ: „Икоу всакоу дальнѣ благо и всакъ даръ совершенъ свыше естъ, сходай ѿ Отца свѣтѣвъ.“

ЕЗИКОСЛОВНА НАУКА

у IV. разреду главне школе.

(Продуженѣ.)

II.

ПРОСТ ЗА ОДЕВЕН СТАВ.

Ми смо напред рекли о неком войводи, да е погубио али — кога? — то се незна.

Хайд да ставимо какву реч и на ово питањѣ; н. п. цара.

Како ће сад став гласити? — Войвода погуби цара.

Шта смо ми сад са овом последњом речи учинили? —

Додали смо е субјкту и предикату, па смо тиме наш став мало попунили и ясним учинили. Реч та, којом се едан став на питањѣ кога попуњава, зове се попуненѣ или предмете, Објкт.

Ми овде још нисмо на чисто, ер смо узели став, који се још већма мора разяснити, сад пазите.

Да л' е вама познато из народних песама, да е неки войвода опет неког цара погубио? Добро се сећајте, ер овде су две неизвестне речце (неки), које се морају другим известним речма заменити.

Шта ти Храниславе мислиш, који се войвода у нашим народним песмама највише међу јунацима споминѣ?

Войвода Милош Обилић.

Е сад већ знамо, који е войвода, ал тим би сад у неком, коме наша историја није нимало позната, тек радозналост пробудио; ер он неби знао ко ег цара. — — цара Мурата.

Дед ми Петре сложи све те речи сад у едан став!

„Войвода Милош Обилић погуби цара Мурата.“

Деј наброй ти Ђоко мени ове новододате речи! —

— Милош Обилић — — Мурата.

Ми смо већ сазнали: На кое питањѣ долази подлог? На кое питањѣ долази прирок? — На кое питањѣ долази предмет или попунењѣ? — А за ове друге три речи нит смо казали на какво питањѣ долазе, нит смо казали како се зову.

На кое дакле питањѣ долазе речи: Милош Обилић?
— На питањѣ: кои войвода.

А на кое питањѣ долази реч: „Мурата?“ — На питањѣ коег цара. — Дакле то е то исто питањѣ, само што е оно прво у именителном, а ово друго у винит. падежу. —

Нама е то као Србима, којима е србска историја добро позната, доста јасно казано кад смо само означили: кои войвода погуби коег цара, али едном туђинцу, кои би мислио, да су можда и войвода и цар едне народности били, морамо још болѣ разјаснити, па ћемо казати:

Србски (чиј?) войвода Милош Обилић, погуби турског (чијег) цара Мурата.

Е добро, сад нам е све јасно, сад да се опет нашем вѣзкословљу вратимо! —

Кое смо ми овде речи изближе означили? —

Речи: войвода (подлог) и цара (предмет). —

Коя су речи подлогу придевене? (Србски Милош Обилић) А предмету? — (турског, Мурата).

Речи, кое се другим речма ради ближег опредѣњя придевају, зову се придеви или придодатци (die Beifügung). —

Сад ми ти Стеване кажи: Где е подлог? Где е прирок? Где е предмет? — А кое су придодатци што се односе на подлог? А кое су придодатци што се односе на предмет? —

Сад ми повтори одговор на питањѣ: Шта е прост наг став? „Прост наг став зове се онај, кои се само из подлога и прирока састој“

А ел ово прост став? Ёсте прост, ер е само едан субјѣкт и предикат.

А ели наг? Нив, ер осим субјѣкта и предиката има јошт и објѣкт и придев.

Ја ћу вам сад дакле казати, како се тај став зове. — Тај став зове се разширен или заодевен. Но будући да е ипак и прост такође, назива се он прост заодевен или прост разширен став.

Хайд да видимо, би ли се још могло подлогу што додати!

Какав е био Милош Обилић кад се смео усудити да погуби Мурата? — Храбар.

Хайде придодай и ту реч! „Храбри србски войвода Милош Обилић погуби турског цара Мурата.“

Ми смо овде задели само подлог и предмет а прирок писмо. Хайд да пробамо и нѣга!

За подлог (войвода) казнили смо какав е (овде е у нас управо питањ кои? ер е у одређеном виду прилог: храбри) войвода, чи е войвода (србски), кои е войвода (Милош Обилић), а за попуњњ или предмет: чи ег (турског) и когг цара (Мурата).

На прирок (предикат) пак неможе се ни на едно од ових питања одговорити, али се зато може одговорити на ова питања: како, где, кад и зашто войвода Милош погуби турског цара Мурата?

Речи, којма се на ова питања одговара, зову се околности и то: на питањ како? долази околност начина; на питањ где? околност места; на питањ кад? околност времена а на питањ зашто? долази околност узрока.

Чим се дакле може прирок заодети? Прирок (кад е глагол, *) може се заодети околностима: начина, места, времена и узрока.

Сад пазите па ми одговорите на едно од горенаведних питања!

Где е Милош Обилић погубио цара Мурата? Под Муратовим шатором!

Сад ћемо и овај одговор уплести у наш став, али реч „Муратовим“ шатором, заменућемо присвојном заменицом „нѣговим“ шатором; ер неби добро звечало у ушима, кад би казали: погуби Мурата под Муратовим шатором; — али и да кажемо „под нѣговим шатором“ опет ние место доста означено, ер се буди сумња, да л' се под Муратовим или под Милошевим шатором то догодило. Ту ћемо изближе означити место с речю: собственим, дакле:

„Храбри србски войвода Милош Обилић погуби турског цара Мурата под нѣговим собственим шатором.“

Кою смо дакле реч сад задели? Предикат (погуби) — чим? околношћу места.

*) Такође и ако е предикат суштна реч: войвода Милош Обилић (субјкт) беше (свеза у полупрош.) најхрабриј юнак (предикат) за владе кнеза Лазара (кад? околност времена) и т. д.

Сад ми још еданпут понови : Како делимо просте ставове ? Просте ставове делимо, на просте наге и просте заодевене ставове.

Шта е прост наг став ? Прост наг став есте онај став, кои се из самог подлога и прирока састои. А шта е прост заодевен став ? Прост заодевен став зове се онај став, кои још осим подлога и прирока има и других речи, којма се ови ближе опредељу.

Грађа за прво читанѣ и писанѣ,

(из Христоитике и Диететике.)

7. Што се ко чешће купа, то здравји бива. Зноян ладно не пий ако ћеш добро да прођеш. Деца треба да више спавају нег зрели люди. Изпред спаваня не валя много ести и пити, ко сувише врат претоплява, довека с њим натеже. Прождрљивост као и пијанство знак е грабљиве душе. Тврда ела валя најситније изсецати и најдуже жватати. Кишница е за куванѣ и пранѣ најбоља вода. Гњѣзав е леб као и пресно тесто врло нездрав. На сунце окренуте куће и собе најздравије су. Ваздух е у селима чистији него у варошима. Чист ваздух е болеснику први и најглавнији лек. Болесник треба да лежи у најчистијој и најздравијој соби. Болесника валя чешће у чисто пресвлагити, него здравога. Од назеба најпречи е лек пиће врела тея. Од севајућих болова најпречи су топли облози. Цуреће уши валя топло чувати и топло мити. —

8. Ко мало спава слаби, а ко много оглупави. Слађе спава, ко се испред сна ладном водом умие. Вино и јака пића узбуною крв, а вода стишава. Месна ела драже крв, а зеља и воћа разблажую. Варива су и гљиве најснажнија од рашћа рана. Тесно е одело многога пре времена у гроб свалило. Црно одело већма привлачи и држи топлоту, зато е зими пробитачније. Главу валя већма чувати од врућине него од зиме. Влажна мрачна и низка собица готова е гробница. Што е где ваздух нечистији, то е по здрављѣ опачији. Дисанѣм чиста ваздуха крв се чисти, а нечистим квару. Мрвом поквашене артие најлакше се трун из ока извуче. Пијаном облажи главу ладном водом, док себи не дође. Кашљави нека се највећма чува од зиме и ветра. Шкрофуљави нека се само млеком и месом рани. Ко од бледила пати, нека се непрестано на сунцу бави. У

грозничной ватри валя све помало на кисела пића пиюцати. На пролив ни пошто ладно не пій ни єди. —

9. Купай се и пресвлади што чешће можеш, да дуговечан будеш. Ко дуго у тамной соби седи, побледи, увене и пропадне. Спаваће собе валя заклонити, да не упре месец у нутра. Близу смрдљивих рупа становати и смрад онај уди- сати убитачноє. Найболѣ є онда собе ветрити, кад сунце у прозоре упре. Пространо и отворено одело припушта ваздух телу, зато є здравіє. Ко трбу стеже све дробове згнѣчи, зато пре времена пропадне. Жестоке нарави требаю разблаживих, а ленѣ раздраживих ела и пића. Деца, што много брашнавих ела єду, редко без шкрофле прођу. Єло и пиће ни валя врло топло, ни врло ладно. Потражи најболю пияћу воду и пій є увек скорашню, свежу (тазе, фришку). Од ждераня претовари се и уквари желудка, а после се на то научи. Сваки є ждеран пун крви, коя га и удави. Кашљиви нека не- престано вунену кошулицу на голом телу носи. За кашљиве є врло користна повезица преко нос и уста.

10. Што чешће очи ладном водом узмиєш, то ће бити здравіє. На чистом ваздуху валя сваки што дублѣ може да предише. Што є више светлости, то болѣ по здравлѣ и дуг век. — Кои люди најдуже живе? Они люди најдуже живе кои се најдуже на слободном ваздуху баве. — Найтеже болести долазе од нечисте крви, а ова од нечиста ваздыха. Влажну обућу и одећу ни по часа на себи не држи. Не єди зелено воће, ако ћеш здрав и читав да прођеш. Дуже живи ко зало- гає добро сажваће, него ко их живе гута. Устаяна вода не валя за пиће, као ни трула и смрдљива. Више се люди удави у вину и у ракии него у води Ни єдан пиянац ниє дуговечан био, сви манькаю. Читанѣ и писанѣ на сунцу уквари очи као и у мраку. Мало се слепих роди, него не чуванѣм и рђавим леченѣм слепи постану. За єктичаве є сурутка најбольи лек, али є дуго пити валя. Од трбоболѣ привежи ястук на трбух. ако других облога ниє. —

11. Ко ће здрав и яки да буде, нека с малена на зиму стврд- не. Ко ће да стврдне од зиме, нека се ладном водом пере и таре. Радљиви су сви здрави и снажни, а ленѣи отруну и пропадну. Зноян на ладну земљу легати и ладно єсти и пити, може сва- ког убити. Ко зубе нечува, рано их погуби и никад дуга века не дочека. Више люди помре од преєла и препияня, него од глади и од жеђе. Извор- и бунар- вода кад є питка, увек є

боля, него речна. Очима шкоди яка светлост, дим, прах, ветар, и люти задаи. Обнесвестлог валя на чист ваздух изнетй, разкопчати и ладном водом прскати. Кога чела убоде, нека одма жаоку извуче и ладном водом рану облаже. Кога бесно псето уе, нека рану што више цеди и живим угљном изжеже. Шкрофуљави нека се што већма уздржава од брашнавих ела. Док ко у болести бунца валя му облагати главу чаршавима из ладне воде. У колери валя се врело облагати и врела тея пити, док год зной не пође. Кад неће из ране крв да стане, поспи е стученим угљм или стипсом. —

12. Са яке зиме неиди на пречац на врућину, ни с врућине на зиму. Иза многог говора и певаня не валя на ладноју излазити, ни ладно пити и ести. Зимѣ треба више масне и слатке рапе, а лети зеля и воћа, оно грие а ово лади. Од бакарних не окалаисаних судова отрую се ела и пѣћа и читаве породице изумиру. Ко рано рани и рано леже дуже живи, него ко доцније леже и устае. Читајући и пишући не валя очи близу приносити ко неће кратковид да остане. За зиме у грозници валя се топло обложити и што више врела тея пити. Од зубоболѣ, ако е од назеба, натуци до рамена ястук на главу и полези, док се глава неозной. Кома уђе бува у уво, нек наспе у нѣга воде и бува ће изаћи, Ко се угрува, нека оно место дотле водом облаже, док бол не одумине. За зноєнѣ најболѣи е теј од цвета зове, липе, титрице, дивизме или врела киселица. Млеко као єдино ело и пиће кадро е од највеће чаме и слабости исцелити и подмладити.

Расправа из црковне хронологіе.

(Свршетак).

О ИЗНАЛАЗКУ ЗНАТНИХ ДОГАЂАЈА ПРЕ ХРИСТА. Знатни догађаји пре Христа произилазе се одузимањем. Ону годину, у којој се штогод знатно догодило пре Р. Хр. одузмимо од године, у којој се Христос родио, а та е 5508; остатак ће показати тражену годину. Н. пр. Потоп е био 2262 год. од створеня свѣта, ову годину кад одзумемо од године у којој се Христос родио, остаће 3246. Потоп е дакле пре Хр. на 3246 година.

О ИЗНАЛАЗКУ ЗНАТНИХ ДОГАЂАЈА ПОСЛѢ ХРИСТА.

Ово се произнази одузимањем. Од године од створења свѣта, што се брояла онда кад се дотично дело случило, одузети вали ону годину у којој се Христос родио. Остатак показује годину од Р. Хр. која се тада брояла. — Н. пр. читамо у житијама свѣтих, да је год. од створења свѣта 6875 цар Урош убиен. Које се дакле године послѣ Р. Хр. то случило? Ево: 6875 — 5508 = 1367. Дакле цар Урош убиен је год. 1367. после Р. Хр.

У повѣстници народа србског читамо, да је богомрзки Вукашин убио цара Уроша на Косову пољу, на извору студене водице под брегом Некудима 2 Декемврија год. 1867. Сад кад хоћемо да дознамо, који је то седмични дан био, онда Епакти Декемврија 7. додамо број недељни за ту годину; а те је године био број недељни 4; ово 4 и Епакта 7 јесу 11; Еданајст наћи ћеш под средом, у среду је дакле био први, а у четвртак је био 2 Декемврије; дакле је у четвртак цар Урош погинуо. На тај исти начин увѣри ћеш се да је Кнез Лазар погинуо на Косову пољу год, 1389. Јунија 15 у вторник Епакта је Јунија 6, број недељни 4. а 6 и 4 јесу 10, ово је под вторником, а у вторник је 1. 8. и 15. Јуније. Дакле из овог се види да је Кнез Лазар 1389 Јунија 15. у вторник погинуо, и Србљи у тај несрећни дан своје царство да су изгубили. По Историји Свети Методије умро је 11 Мая 885, — Свети Стефан Шчилиновић, 4 Октоврија 1515. — а Ђурађ П. Бранковић, затворен је 29 Октоврија 1689. У које се седмичне дане ово догодило? — Неко се родио 1818 год. па запита матер своју: Мати! кад сам се ја родио, које године, ког мјесеца и кога дана? А она одгоори: 1817. четврти дан послѣ Дмитровадна. У који је дакле дан те године Дмитров дан био, и у који се дан тај питач родио?

КАКО СЕ МОЖЕ ДОЗНАТИ КОЛИКО ЈЕ КОИ ДАН ДУГАЧАК? Узми календар, пак види у колико сата и минута тај дан сунце заглази, и онда ове сате и минуте умножи са 2. па ће показати дужину тога дана. Н. пр. 22. Мая сунце заглази у 7 сати 52 минута, ово са 2 кад се умножи битће 15 сати, 44 минута.

КАКО СЕ ДУЖИНА НОЋИ ДОЗНАТИ МОЖЕ? Ево свако: Овде се са 2 умноже сати и минути дана кад се сунце рађа, производ показује дужину прошасте ноћи. Н. пр. На видовдан сунце се рађа у 4 сата и 4 минута, ово са 2 кад се умножи буде 8 сати и 8 минута. Слѣдователно Видов-

дан освануо е после ноћи, која е дугачка била 8 сати и 8 минути.

КОЛИКО ДАНА НАПРЕД РИМЛЯНИ ПРЕД НАМА У ДАТУМУ ИДУ? Они иду 12 дана пред нама, и то тако, да свагда кад е наш први њихов е 13. па после кад хоћемо да дознамо кои е њихов, 12 само додамо, н. пр. наш 8. њиов 20. наш 16. њиов 28.

КОГ НАШЕГ ДАТУМА РИМСКИ МЋСЕЦ ЗА ПОЧИМЛЋ? Ако мЋсец има 30 дана, онда е нашег 19. њиов први, а ако мЋсец има 31 дан, онда е наш 20 а њиов први н. пр. МЋсец Ноемврие има 30 дана, нашег 19 Ноемвриа њиов е 1-ви Декемврие. Август има 31 дан; дакле кад е наш 20. Август онда е њиов 1. Септември.

КАКО СЕ ДОЗНАТИ МОЖЕ, КОИ МЋСЕЦ ИМА 30 А КОИ 31. ДАН? Овим се начином дознати може: Стисни пеницу па метни прст од друге руке на зглавак од показуюћег прста, па број од Јануара, дакле кои ти год мЋсец дође на зглавак, тај има 31. дан; а кои у долину између два зглавка дође, тај има 30. дана.

Довршивши расправу Хронологије црковне позивам свакога, кои се с овом науком занима, да ми са изясненѣм, како се са Епактима и Основанияма практично поступа, у помоћ притече. Кои ово изяснио буде, велику ће од мене захвалност заслужити, ер са тим ће не само мени, но и потомству услугу учинити. Епакте и Основания употребљавају се при опредѣленю ново- и пунолија, но како се практично употребљавају неznam; а неznam зато, што кога сам год досад питао, ние умео да ми каже, а нигди написано читао нисам. Истина госп. Балугѣић у своме вѣчитом календару о Епактима нешто укратко наспоминѣ, али ние јасан, па због тога ми е и непонјатан. Орфелин, пак као што смо напред рекли споминѣ и Епакте и Основания, ал о практичном њиовом употребљеню ништа неговори. Тако исто овај предмет, кои ми е поверен, да га клирицима предаѣм, врло е ограничен и из шест само писани листова састој се; па кога сам ја са трудом моим већ на седам пуни табака писани распростирано. Само јошт ово двоје нисам постигао и то 1.) како се Епакте и Основания практично употребљавају? 2.) како се наредје азбучна писмена у таблици неисходиме Пасхалије, без да се за сваку годину посебице тражити морају? Орфелин о овом неговори, а госп. Балугѣић, на страни 106 у §. 58. не-

што о том, ал не ясно и непонјатно пише. И то ме принуђава позвати вештаке од ове струке, да потреби овој са изјасненѣм задоста учине!

У Плашком на Воведениѣ 1866.

Милутин Ратковић.

Професор св. Богословиѣ.

Рачунски задатци

о важности радиѣ и штедиѣ,
(за ученике у старием разреду и у неделној Школи).
(Продуженѣ).

5. Едан хром момак у Бачком Подунављу научи плести котарице и извешти се у том послу за чудо. Лаче е он од 1 Септембра до 1 Фебруара дакле за пет месеци оплео 276 котарица. За врбово пруже, што му е за тай посао требало, платио е он 16 фр. Котарице е срећно распродао, и то $\frac{1}{2}$ од njih комад по 20 новчића; $\frac{1}{4}$ комад по 35 новчића, а остале комад по 50 новчића. Колико е котарица продао по 20н. и шта е за њи добио? (92 кот. а 20 н. = 18 фр. 40 н.) Колико е к. продао по 35 н. и шта е за њи добио? (69 кот. = 24 фр. 15 н.). Колико е к. продао по 50 н. и шта е за њи добио? (115 к. = 57 фр. 50 н.). Колико е добио свега новаца? (100 фр. 05 н.). Колико му е остало, кад врбово пруже исплати? (84 фр. 05 н.). Колико е на месец заслужио тај момак? (84 фр. 05 н. : 5 = 16 ф. 81 н.).

Од 1 Фебруара до края Августа правио е исти момак кошнице, сепетке и корпе за лебац и за сушенѣ воћа и на томе е заслужио месечно само 12 фр. 48 н.; болико за свих седам месеци? (87 ф. 36 н.) Колико е он за целу годину новаца заслужио? (171 фр. 41 н.).

Ако се узме да е кућа трошила на његову рану месечно 7 фр. а на одело преко године 27 фр. колико износи сав годишњи трошак овог момка? (111 фр.) Колико дакле он заштеди преко године? (60 фр. 41 н.). —

Што преко године заштеди, то преда он о новом лету штедионицу, и тако чини за 10 година колико ће му изнети главница после 10 година, не есапећи камату коју е он сваке године потрошио? (604 фр. 10 н.).

6. Овај хром момак има здравога брата, кои неће да учи никаква заната, нит хоће што да ради, него га мораю родителѣи здрава читава да ране и издржаваю, а он само иде по крчмама те узалуд време проводи. На његово издржаванѣ издаду родителѣи годишнѣ 125 фр.? — Колико би то чинило за 10 година (1250 фр.). Ели право да кућа овога неваляца рани? —

Ето видите, коѣ вредан и вешт у послу, тај може ако е и сакат заслужио и за старост коју пару оставити, а леньивац и неук само е на штету куће и общине у којој живи!

Д о п и с.

Б. Црвена Црква, у Србско банатској пуковни. Од кад ми у средину нашу, за учителя младог г. Пантелију Пантелића добисмо, опажамо у многоме напредак наше школе. Његовом ревношћу заведе се у нас лепо хармонично пѣние у храму Божијем; његовим настојањем, освети се први пут водаца у школи нашеј на дан Србског просветитеља св. Саве, којом приликом нам едно малено детенце красно изприча дела Светитеља и Просветитеља Србског. Ово дана опет нас добри учитель наш са једном лепом и по школу користном забавом изненади и то школским малесом. Ова свечаност и дечије веселје, кое досад у нас не беше, обрадова сваког поштеног Србина и паметног човека, а и ко се неће обрадовати гледајући веселу и чилу Србчад, са заставама у руди накићену ружицама, где кроз наше мало сеоце пролазаше и дивно певаше народне Србске песме. Но јошт лепше е било видити дечицу у слободной природи, сиграјући се, а међу њима врлог наставника, где их овом приликом са природом упознае и на Свемогућу ону Десницу опоминѣ, која е тако дивно целу природу и сва створенја у њој уредила, да човеку за ползу и увеселение служе. У овакој забави и разговору проведоше наша дечица цео дан у слободной, веселой, и здравой Божој природи.

Овај е призор целу нашу публику задовољно, с тога прећутати немогосмо, а да младом и ревносном нашем г. учителю од срца не рекнемо: Хвала велика! и та га ревност и воља и далѣ пратила и непрестано уза њѣга била!

Врстни наши обштинари, немогући му другчије благодарити, дадоше му уверењѣ, да ће му почетком школске године плату знатно повисити.

Нека ми се незамери што ћу као Србин овом приликом рећи господи учительма: Ево примера како се може до болѣг стања и ужитка доћи. Учите господо децу свему што е лепо и корисно; васпитавајте их добро, будите им прави отцеви и наставници, па ће се и ваше станѣ скорим поправити и ви ћете задобити право уваженѣ у народу кое вам припада; ер наш е народ врло добар, и радо чини све з а школу и за учителя свог кад само увиди да му честити учитель тежи за напредком и развитком својх ученика!

Овом приликом пропустити немогу, а да не споменем овдашњѣг честитог Србина Ђоку Милићева, кои деци уступи свој лепо засађени забран за ово веселје, и поклони деци за ужину едно ягнѣ из свога стада.

Не мању хвалу заслужио е Г. Новаковић лйтнант у пензији, кои овом приликом раздаде деци 20. комада лепих каменорезних слика, и тим показа колико му школа и напредак рода на срцу лежи. Слава им!!

Е д а н ч л а н о б ш т и н е.

Школске вести.

НАРЕДБА КР. УГАР. МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ. Високо кр. уг. Министарство просвете под 11. априла о. г. по новом кал. 1499. издадо е ч. консисторияма епархије Будимске, Арадске, Бачке, Темиш-

варске и Вршачке наредбу, коју овде у изводу саопштавамо: „Почем се опазило, да гдикове консисторије наименованя учителя у основним школама непредстављају државној највисшој школској власти, а у неким случајевима, да се пренебрегава у таблице квалификационе уводити способност и знањ њезика дотичних учителя, или се недостављају извѣстия о упразнићним учительским местима; далѣ јошт се и то опазило да окружни надзиратељи при постављању подучитеља и помоћника не обраћају пажњу на то есу ли особе постављене способне за одправљањ учительских дужности, и да ли имају сведочбу о учительској способности. У слѣд тога правителство сматра за дужност своју старати се о напредку народне образованости, и жели уверенѣ добити, да ли се за учителѣ постављају тако важне особе, које су у сваком погледу способне за моћи одправљати тако важно звање. Ако се за сада јошт због назадка у образованости и неби могла подпуно желѣна мета у школама постићи; то се ипак уз брижљиво и савестно поступањ може барем приближително та мета постићи. — И долѣ дакле док се путем закона јавно народно обучавањ у ред не доведе, позиваю се дотичне власти школске, да имају пред очима правило у наредби од 7. јула 1863. на бр. 43,929. изложено, и да се тога правила при постављању учителя у основним школама и помоћника строго придржавати имају. Напоследку изјављуе се, да ће се они млади учитељи и помоћници, кои под војничку дужност спадају, а јошт немају сведоче о учительској способности, или кои другчине нису у стању показати сведочбу, да их е отачаство — обранително кр. угар. министарство од војечена ослободило, — узимати у војничку сзужбу, ако су ипаче за ову телесно способни.

О П О М Е Н А.

Од прошлих година осташе пређашњем уредништву многи дужни за Школски лист, којима е слат на изрично писмено или устмено исказњ, ер обећаваху, да ће доцније платити, или е слат као дирекцијама и осталим школским властима, и пошто га невратиле, то се држало, да ће они за њга и платити. Уредништво се пре годину дана обрати са молбом на дотичне црквене и мирске власти, и дужници беше опомнути, те неки дуг свој одужише; али будући да их још много има, кои то ни данас јошт не учинише, то нека извине, што се овде поименце умољаваю, да то сад учине, тим радије, што се од тих новца наменюе фонду за учительске сироте, а са осталима има јошт да се исплате дугови, што су за штампањ истог листа начинѣни.

За год. 1864. дугую по 2 ф. а. в. р.

І. из архидијецезе: а) манастири: Фенек, Ремета, Опово, Јзак, Бешеново, Привина глава;

б) протопрезвитерати: Шад,

в) обштине: Сасе, старе Бановце, *) Батаница, Буковац, Ириг, Стејановци, Путинци, Кралѣвци, мали Радипци, велики Радипци,

*) Неможемо да не споменемо, како смо са Бановци прошли год. 1861. компанија е искала, да јој се 4 егземп. од листа шалоу, за по год. дана, и да јој се пошалѣ квити од 8 ф. а. в. р. па ће чим квити прими

Манђелос, Бингула, Беочин, Сусек, Грабово, Свилош, Шид, Шаренград, Белобрдо,

II. из пакрачке диоцезе: а) манастири Оравица, Лепавина;

б) протопрезвитерати: Борово, Брачевац, Трештеновац;

III. из горњокарловачке диоцезе: а) протопрезвитерати: Вилић, Глина, Блиња, Сухая, Кореница, Равац, Медак;

IV. из Задарске диоцезе: а) Протопрезвитерати: Бенковац, Перой, Скрадин, Книн, Биянка, Каstellново;

б) школе: Шибеник;

V. из Будимске диоцезе: а) манастири Грабоваци;

б) Протопрезвитерати: Будим;

в) Општине: Калаз, Бата, Сака, Вилия, Будмир, Илочац, Безедек, Шарок, Липово, Моноштор;

VI. из Бачке диоцезе: а) Општине: Шандор, Пачир, Станишић, Брестовац, Кула, Пивнице, Кер, Деспот-Сентиван, Паланка, Товаришево, Бегеч,

б) Учитељи: Николић у Сенти, Поповић у Шандору, Сентомашки у Сивцу, Поповић у Кули, Иванчић у Лалићу, Вучић у Обровцу, Јулинац у Футогу.

VII. из Вршачке диоцезе: а) манастири Войловица, Златица;

б) Општине: Борча, Орловат;

в) Учитељи: Николић у Јарковцу, Топорашевић у Црепаи, Јовановић у Севкерину, Марков у Опаву, Филиповић и Илић у Панчеву, Торњански у Перлезу, Ђурић у Идвору;

VIII. у Темишварској диоцези: а) Протопрезвитерати: Чаково;

б) општине: Сириг, Санад, Јозефово, Оросламош, Деска, Хиђош, Нађфала, Варјаш, Мехала, Сока, Бочар, Тараш, Сенђураћ код Бечкереча, Неузина, Пардань, Шурић, Иванда, Рудна, Падеј;

в) Учитељи: Белезлин у Оросламошу, Сима и Кристифор Айвази у Кикинди;

IX. у Арадској диоцези: српска општина Арад.

Оне дужнике, што су за год. 1865. остали по 88 нов. дужни изложићемо други ред, засад умољавамо, да гледе да тај мали евој одуже.

Исто тако и многобројне дужнике од године 1866, учтиво опомињемо, да нам се већ еданут издуже; ер иначе ћемо принуђени бити и њихова имена објавити, с назначенјем своте коју нам дугую.

одма и новце послати, али како онда и лане; листове и квити посла тадашњег уредништва, а новаца поред свих молба никад не виде.

Исто тако учини начеоштво у Боботи; заиска од уредништва да пошлѣ листове и неке књиге у вредности 36 фор. а. вр. и обећаним књиге прими, да ће одма и новце послати, па никад.

Има оваких јошт и више.

Издао и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.